

Útmutató a szemináriumi dolgozatok készítéséhez

Tipográfia

Az útmutató első részében a dolgozatok tipográfiájával kapcsolatos ajánlások szerepelnek (a – tapasztalatok szerint legtöbb hallgató által használt – Microsoft Word szövegszerkesztő program figyelembevételével). Ezeknek a használatát nem tesszük kötelezővé, de mivel mind a dolgozat készítőjének, mind a dolgozatot javító tanárnak a munkáját megkönnyíthetik, így alkalmazásuk ajánlott. Aki más tipográfiai stílusokat választ, az vállalja, hogy hasonló színvonalon készíti el dolgozatát, és legfőképpen: következetesen alkalmazza a választott stílusokat.

1) *Lapméret*: A4, felső-alsó margók: 4 cm, bal-jobb margók: 3,5 cm, élőfej-élőláb: 3 cm. A stílusokkal együtt (ld. a következő pontot) lehetőleg sablonba mentve.

2) *Stílusok* (saját néven mentve):

normál (magyar nyelvű, sorkizárt, első sor behúzása 0,44 cm mértékben, 12 pt, sortávolság: pontosan 14 pt [sehol, soha ne használjanak 1,5 soros vagy dupla sortávolságot!], fattyú- és árvasorok kiküszöbölése; a betűtípus megválasztásáról ld. később);

tompa (sorkihagyás után, = normál, de behúzás nélkül);

főcím (középen, páratlan oldalra, félkövér, 18 pt, sortávolság: pontosan 22 pt, előtte 0 pt, utána 26 pt, együtt a következővel);

alcím (középen, verzál, 16 pt, sortávolság: pontosan 20 pt, előtte 28 pt, utána 18 pt, együtt a következővel);

alalcím (középen, kiskapitális, 14 pt, sortávolság: 16 pt, előtte 20 pt, utána 20 pt, együtt a következővel);

alalalcím (balra, 1 pt ritkített, 12 pt, sortávolság: pontosan 14 pt, előtte 20 pt, utána 8 pt, együtt a következővel);

idézet (két sornál hosszabb egyenes idézeteknél, = tompa, de 10 pt, sortávolság 12 pt, előtte-utána 7 pt, balról-jobbról 0,44 cm behúzás); ez vonatkozik a prózai idézetekre, a verseket lásd alább;

bibliográfia (= normál, de 10 pt, sortávolság: pontosan 12 pt, függő behúzás 0,44 cm, egy oldalra). Az egymást követő címek előtti térköz 0 pt. Az ismeretlen vagy idegen nyelvű szavak elválasztása kézzel (Ctrl -) történjék. (Ez egyébként a főszövegre és a jegyzetekre is vonatkozik.)

lábjegyzet (= bibliográfia, de az első sor behúzásával)

3) *Oldalszám*: arab, lap tetején, kívül, 10 pt, első oldalon nincs.

4) *Fejléc*: középen, 10 pt, 1 pt ritkított, verzál.

5) *Sorkizárás*: Mind a főszöveg, mind a jegyzetapparátus, mind a bibliográfia *sorkizárt*.

6) *Idézés*: Minden esetben *kurzivaljuk* az idegen szavakat, a műcímeket, valamint a (szanszkrit, hindí stb.) forrásszövegek teljes szövegét, ha latin betűs átírásban közöljük őket (idézőjelet ilyenkor nem használunk). A nem forrásszöveggént idézett idézeteket (szakirodalmi idézetek) idézőjelbe tesszük. Mindkét esetben kivételt képeznek a hosszabb, idézet-stílusban közölt részek (ld. fõntebb), ezeknél sem kurziválást, sem idézőjelet nem alkalmazunk. Az elsődleges idézőjel: „...” (Alt 0132 és Alt 0148); a másodlagos (idézőjelen belüli) idézőjel az ún. lúdláb: »...« (Alt 0187 és Alt 0171); a harmadlagos idézés (és egyben a szójelentés jelölése) egyes, emelt idézőjellel (félidézőjel) történik: ’...’. A szó szerinti idézetben belül a kihagyást jelölni kell: ... vagy [...].

7) *Versidézet*: Rövidebb versrészleteket idézhetünk (kettőspont után) folyamatosan a bekezdésben belül is. Szanszkrit verseknél a félvers végén |, a vers végén || áll. Egyéb nyelvű versidézeteknél a sorvégeket ferde vonallal (és előtte-utána spáciummal) jelöljük: / . A sorkezdet csak nagybetűs tulajdonnév és mondatkezdet esetén nagybetűs ebben az esetben és kiemeléskor is. Hosszabb versrészleteket azonban célszerű kiemelni. Ha erősen változó sorhosszúságú szövegeket fogunk idézni a dolgozatban, érdemes többféle versidézet-stílust létrehozni (alapul véve az idézet-stílust, de ügyelve, hogy a verssorok között ne legyen sortávolság, ami megoldható, ha a sorok végén nem bekezdésjelet [Enter], hanem sortörést [Shift+Enter] alkalmazunk). A verssorok *balra zártak* (és nem középre vagy sorkizártak). A hagyományosan beljebb kezdett sorokat nem kézzel (tabulátorral) állítjuk be, hanem: formátum-bekezdés-behúzás-típusa: függő, mértéke 0,44 cm.

8) *Kiemelés*: Folyamatos szövegben kiemelésre aláhúzást nem használunk, amint-hogy címben sem. Valamilyen fajtájú aláhúzás csak mondattani elemzésben (alany, állítmány stb.), nagyon ritkán (végszükség esetén) hosszabb, nehezen áttekinthető szövegek egyes szavainak kiemelésére használatos. Rendkívül meggondoltan kell bánni a félkövér (bold, fett) betűkkel, s alig indokolt valamikor a félkövér betű kurziválása. Nagyon ritkán élhetünk ritkítással is (mértéke: 1pt). A kiemelés elsődleges eszköze a kurziválás. Kurzivált szövegben antikvával (álló betűvel) történik a kiemelés. A kurziválással kapcsolatos egyéb szempontok: kurzív szó után az írásjel is kurzív; kurzív mondat záró írásjele is kurzív; kettős írásjeleknél (zárójel, gondolatjel) mindkettő egyforma (mindkettő kurzív vagy antikva).

9) *Egalizálás (egyengetés)*: A sorkizárás miatt és mert az automatikus elválasztás még a magyar szavaknál sem mindig elég, nemhogy az idegen szavaknál, sokszor rászorulunk a túl laza sorok *egalizálására* (vagyis a betűközök megváltoztatására). Ebben a szemünkre vagyunk utalva, leginkább a kissé becsapós számítógépes

képernyők előtt; ha van időnk, vagy komolyabb munkát akarunk végezni, érdemes kinyomtatva is ellenőrizni a sorok egyenletes tömörségét. Sokszor elég, ha kézileg (Ctrl -) elválasztjuk a szavakat (nem csak az idegen, hanem a magyar szavakat is). (A manuális ritkítás-sűrítés nem ajánlatos; ilyen csak az végezzen, akinek ebben gyakorlata és nagy türelme, sok ideje van. Ha nem érdemes vagy rút eredményhez vezet az elválasztás, az egész soron vagy a sor egy-két szóra kiterjedő részletén ritkíthatunk. Vagy éppen sűrítetünk, míg a sorvégi szó vagy beugrik, vagy legalább egy értelmes része marad a kötőjel előtt. Egyik irányban sem szép a 0.2p-nál nagyobb beavatkozás. Jegyzetben néha esetleg elmehetünk 0.3p-ig.)

10) *Betűtípus megválasztása*: A betűtípus megválasztásánál ügyeljünk arra, hogy a fontkészlet tartalmazzon minden olyan karaktert, amelyre a dolgozatban szükségünk van, és semmiképpen ne kelljen más fontkészletből beszúrni azokat. Ez már a szanszkrit és hindí szavak tudományos átírásánál is fontos (cerebrálisok, szonáns likvidák stb.), de bizonyos témájú (pl. nyelvtudományi, elsősorban hangtani) dolgozatok még ezen felül is igényelhetnek sajátos mellékjeles karaktereket. Tapasztalatok szerint valamennyi szükséges karakter megtalálható például a Times New Unicode betűtípusban, de választható más alkalmas betűtípus is.

11) *Dévanágarí betűk*: A dévanágarí karakterekhez a következő betűtípusok valamelyikének alkalmazását javasoljuk: Mangal; Devanagari Sangam MN; Unicode MS. Vigyázzunk arra, hogy a betűméret feleljen meg a latin betűsnek, azaz legyen arányosan két ponttal kisebb a megfelelő stílus pontos sortávolságánál (ne érjen bele a fölső sorba).

12) *Elválasztás*: Ne legyen háromnál több egymást követő sorban elválasztás! Ne kerüljön háromnál több egymást követő sor végére névelő, kötőszó vagy egybetűs mondatkezdő szó! Kezdő gondolatjel ne kerüljön sorvégre, záró gondolatjel ne kerüljön sor elejére! Összetett szavak elválasztása lehetőleg összetételi határon történjék! Címben ne legyen sehol elválasztás!

13) *Egyéb*: Sorkihagyás után az első bekezdés tompa legyen (behúzás nélkül), ne normál (behúzással). A zárójeleknél az elsődleges a kerek zárójel (...), a másodlagos (zárójelen belüli) zárójel a szögletes zárójel [...]. Végszükség esetén harmadlagos zárójelként a kapcsos zárójel {...} használható. A jegyzetszámok felső indexbe kerülnek és „tapadnak”, utánuk pedig spácium van. A jegyzetszámok az írásjel után állnak, kivéve ha a jegyzet egy szóra vonatkozik.

Hivatkozások

FORRÁSHIVATKOZÁSOK

A primér forrásokból származó idézetek vagy parafrázisok lelőhelyét a főszövegben, közvetlenül az idézet után zárójelben adjuk meg. A szöveghelyek megadásánál (mivel az egyes szerzők és műcímek rövidítésére a szakirodalomban nincs egységes hivatkozási rendszer) többnyire az látszik célszerűnek, ha nem használunk rövidítéseket. Alternatívaként azt a megoldást választhatjuk, hogy rövidítéseket használunk, de ekkor legjobb, ha vagy megadjuk, hogy melyik szótár, szakirodalmi munka stb. rövidítési gyakorlatát követjük, vagy egy lábjegyzetben (hosszabb, sok forrásra hivatkozó dolgozatnál esetleg külön rövidítésjegyzékben) soroljuk fel a rövidítések feloldását is.

A hivatkozásoknál a szerzőt antikvával (esetleg kiskapitálissal), a címet kurzívval írjuk, a számok után pedig – az utolsót kivéve – vesszőt teszünk, amelyet spácium követ, és az utolsó szám után sincs pont (pl. *Atharvaveda* 1, 1, 1; *Kālidāsa: Raghuvamśa* 2, 36; rövidítés használatával: *AV* 1, 1, 1; *Kāl. Ragh.* 2, 36). Bizonyos műveknél bevett gyakorlat az is, hogy nem a szöveg valamilyen egységére (könyv, fejezet, vers stb.) hivatkozunk, hanem valamilyen mértékadó kiadás oldalszámára. Ekkor az oldalszám elé célszerű az egyértelműség kedvéért kivételesen a „p.” (pagina) rövidítést is odaírni, és természetesen valamilyen módon azt is világossá kell tennünk (valamelyik jegyzetben vagy a bibliográfiában), hogy melyik kiadást vesszük alapul (pl. *Bāṇa: Harṣacarita* p. 355).

SZAKIRODALMI HIVATKOZÁSOK

A szakirodalomra való hivatkozás jegyzetelés és bibliográfia segítségével történik. Rövidebb dolgozatnál a külön bibliográfia – nagyon indokolt esetben (például nagyon kevés hivatkozott szakirodalom esetén) – esetleg el is maradhat, de természetesen csak akkor, ha a lábjegyzetekben teljes hivatkozásokat adunk meg.

A leginkább ajánlott módszer a *zárójeles szövegekőzi hivatkozások* és ehhez kapcsolódóan az *évszámkiemelő bibliográfia* használata. Hosszabb kitérőket, a főszöveget kiegészítő gondolatmeneteket stb. lábjegyzetekben tudunk közölni, amelyekben természetesen lehetnek újabb zárójeles hivatkozások.

A szövegekőzi hivatkozások használatát itt most csak néhány egyszerű emlékeztető példa segítségével mutatjuk be. Részletes leírás erről (és az alternatívaként használható ún. lábjegyzetes hivatkozás alkalmazásáról) a következő kötetben található: Gyurgyák János: *Szerzők és szerkesztők kézikönyve. 2.*, átdolg. kiad. Budapest, 2005, Osiris.

Az évszám és az oldalszám között a kettőspont helyett vessző is használható, a szerző nevét pedig írhatjuk kiskapitálissal is.

Hoffmann szerint (Hoffmann 1967: 141) az iniunctivus ...
 Hoffmann (1967: 141) szerint ...
 (Hoffmann 1967: 141–143)
 (Hoffmann–Forssman 2004: 74)
 (Hoffmann et al. 2001: 44)
 (Hoffmann ed. 2000: 34)
 (Hoffmann 1967: 132; Peters 1980: 45)
 (Hoffmann 1967: 143; 2001: 12)
 (Hoffmann 1967a: 123; 1967b: 45)
 (Hoffmann 1967: 99, 18. jegyzet/jegyz./lábj./jz.) vagy (Hoffmann 1967: 99¹⁸)

Az egyes bibliográfiai tételek leírását itt most szintén csak a legfontosabb típusok néhány példájával illusztráljuk, mégpedig az évszámkiemelő bibliográfia alkalmazásával (részletes leírás szintén Gyurgyák János könyvében található). A szerző neve lehet kiskapitálissal, az évszám után a pont helyett kettőspont is alkalmazható. A folyóiratok címét, ha van rá bevett rövidítés, esetleg rövidíthetjük is. A bibliográfiában az egyes tételek természetesen betűrendben követik egymást. Internetes hivatkozások esetén megszüntetendő a hiperhivatkozás (vagyis ne legyen kék, aláhúzott, linkként használható szöveg), és zárójelben közlendő a letöltés vagy hozzáférés pontos dátuma. Hosszabb internetes címeket a / jelek után sortöréssel (Shift+Enter) lehet több sorba tördelni.

- Gamkrelidze, Thomas V. – Vjačeslav V. Ivanov 1995. *Indo-European and the Indo-Europeans. A Reconstruction and Historical Analysis of a Proto-Language and a Proto-Culture*. 2 vols. Transl. by Johanna Nichols. Berlin–New York, de Gruyter.
- Hoffmann, Karl 1967. *Der Injunktiv im Veda. Eine synchrone Funktionsuntersuchung*. Heidelberg, Carl Winter.
- 1975. *Aufsätze zur Indoiranistik*. Bd. 1. Hrsg. von Johanna Narten. Wiesbaden, Reichert.
- Hoffmann, Karl – Bernhard Forssman 2004. *Avestische Laut- und Flexionslehre*. 2., durchges. und erw. Aufl. Innsbruck, Institut für Sprachen und Literaturen der Universität Innsbruck, Abteilung Sprachwissenschaft. /Innsbrucker Beiträge zur Sprachwissenschaft, 115./
- Kümmel, Martin Joachim 1998. Wurzelpräsenz neben Wurzelaoist im Indogermanischen. *Historische Sprachforschung* 111. 191–208.
- 2000a. *Das Perfekt im Indoiranischen. Eine Untersuchung der Form und Funktion einer ererbten Kategorie des Verbums und ihrer Weiterentwicklung in den altindoiranischen Sprachen*. Wiesbaden, Reichert.
- 2000b. Der Aorist der Wurzel(n) *ar* im Indoiranischen. In Bernhard Forssman – Robert Plath Hrsg.: *Indoarisch, Iranisch und die Indogermanistik. Arbeitstagung der Indogermanischen Gesellschaft vom 2. bis 5. Oktober 1997 in Erlangen*. Wiesbaden, Reichert, 253–266.
- Mayrhofer, Manfred 2004. Die Hauptprobleme der indogermanischen Lautlehre seit Bechtel. Wien, Verlag der ÖAW. /Sitzungsberichte der ÖAW Phil.-hist. Klasse, 709./
- Risch, Ernst – Ivo Hajnal 2006. *Grammatik des mykenischen Griechisch*. Bd. 1. *Einleitung und Phonologie*. <http://www.uibk.ac.at/sprachen-literaturen/sprawi/mykgr.html> (letöltve: 2007. 10. 10.)
- Scharfe, Hartmut 2006. Indo-Aryan and Dravidian convergence: gerunds and noun composition. In Bertil Tikkanen – Heinrich Hettrich eds: *Themes and Tasks in Old and Middle Indo-Aryan Linguistics*. Delhi, Motilal, 197–253. /Papers of the 12th World Sanskrit Conference, 5./

Schmitt, Rüdiger Hrsg. 1989. *Compendium linguarum Iranicarum*. Wiesbaden, Reichert.
Ziegler, Sabine 2002. Zur Entstehung des Locativus Absolutus im Altindischen. In Heinrich Hettrich Hrsg.: *Indogermanische Syntax. Fragen und Perspektiven*. Wiesbaden, Reichert, 79–86.

Helyesírás és stílus

A dolgozatban természetesen követendők a magyar helyesírás szabályai. A „tól-ig” esetén mindig nagyköötjel (Alt 0150) áll! A kihagyást vagy elhallgatást jelző ... mindig Alt 0133 (vagy Ctrl + Alt + .). Az idézőjelek használatát ld. fentebb.

Törekedni kell a világos, pontos stílusra, és kerülni a kollokviális, szlenges fordulatokat (kivéve, ha pl. egy nyelvészeti tanulmányban éppen ilyeneket keresünk megféleltetésül). Bánjunk óvatosan az idegen szavak használatával, különösen akkor, amikor nem szakkifejezésekről van szó.

Az idegen szavak átírása a tudományos átírást követi.

Eredetiség

Minden dolgozatban nyilatkozni kell az eredetiségről, vagyis a plágiummentességről. A zárodolgozathoz csatolandó nyilatkozat megtalálható a kari honlapon (btk.elte.hu > BA > Záróvizsga-követelmények > Alaki követelmények > Nyilatkozat, hogy a dolgozat a hallgató saját szellemi terméke).

A szemináriumi dolgozatoknál a következő formula használandó:

Kijelentem, hogy az alábbi írásmű saját szellemi termékem. A két szónál hosszabb idézete-
ket, valamint a mástól vett gondolatmeneteket szakirodalmi hivatkozásokkal, visszakereshe-
tően jelölöm.